

Hörnstenen

Teologiska institutet i Finland

1/2012

Henrik Perret

20.2.2012

Den intoleranta toleransen

ett av honnørsorden i tiden är *tolerans*. Ordet hade också en framträdande plats i det nyligen avslutade presidentvalet. "Samhällelig tolerans betecknar att samhället accepterar andra politiska åsikter, religioner och etniciteter än de som för tillfället är dominerande." Många har talat om "ett nytt Finland", att Finland skulle ha förändrats i och med presidentvalet. Det finska folket har blivit mera tolerant, sägs det.

Också i den kyrkliga diskussionen används ordet flitigt. Toleransen har varit ett ledande begrepp i senaste val, inte minst när de kyrkliga förtroendevalda valdes till församlingsråd och kyrkofullmäktige.

Det förefaller dock som om det finns något kontroversiellt över toleransen. När den genuina toleransen innebär att man accepterar åsikter som är annorlunda än dem man själv står för, har toleransen idag blivit i högsta grad intolerant mot dem som har en annan syn än man själv har. Tolerans har blivit att acceptera dem som kanske är annorlunda i något avseende, men som har samma syn på vad som kan få vara annorlunda.

Detta har ju tydligt framkommit i både den samhälleliga och den kyrkliga debatten.

När en ung flicka, "Anni", för drygt ett år sedan berättade om sin väg från bisexualitet till heterosexualitet, blev hennes glada bekännelse om hur Gud gripit in i hennes liv föremål för en våldsam reaktion. Många biskopar trädde upp mot denna unga flicka. Det ledde till en TV-debatt, som resulterade i massutträde ur kyrkan. Man kan fråga sig hur många andra 20-åringar som drabbats av sådan dom från kyrkans lednings sida!

Denna diskussion har inte avslutats. Bland annat förorsakad av den diskussionen beslöt några större kyrkliga samfundligheter och senare enskilda församlingar att inte bevilja understöd i form av budgetanslag eller kollektor åt sådana väckelseörelseorganisationer, som var med om att arrangera detta inslag. Man har dragit in missionsunderstöd på grund av inställningen till ämbetsfrågan och till frågan om samkönade par.

Nu senast har också en minister sållat sig till dem som med ekonomiska beslut vill strypa eller åtminstone begränsa

understödet till dem som godkänner en sådan syn som tidningen Nuottas "Anni"-kampanj gav uttryck för.

När en professor säger att den kristna tron (religionen) är ett virus, säger ingen något. Eller när en lärare i Kuopio-trakten får en anmärkning för att han låter tron synas för mycket i undervisningen i skolan. Det är uppenbart att den som säger "jag tror" i många sammanhang utgör en risk, har en defekt, som gör honom eller henne partisk. Men den som säger "jag tror inte" är neutral...

Är detta ett uttryck för tolerans? Just de kretsar som mest talar om tolerans har visat sig vara högst intoleranta. Toleransen har blivit intolerant, om man inte har samma uppfattning som de "toleranta" kan man inte räkna med att bli bemött med tolerans.

Jag tror att det är nödvändigt att lyfta fram det faktum att en hel del av de strömningar i tiden som kallar sig toleranta egentligen är intoleranta, nämligen mot dem, som inte kan förena sig i vad toleransen skall omfatta.

Tolerans borde inte vara detsamma som acceptans eller synkretism. En äkta tolerans innebär en respekt för andra människor också för dem, som har andra åsikter eller är annorlunda.

Om Jesus Kristus heter det att "han var full av nåd och sanning." (Joh. 1:14).

En förtvivlad, men upprättad samaritisk kvinna säger: "Kom och se en man som har sagt mig allt vad jag har gjort." (Joh. 4:29). Vad var det som fick henne att våga möta sina kritiker, dem som hade sagt henne sanningen, men som inte hade haft någon nåd?

Evangeliernas Jesus talar tydligt och

klart om Guds vilja. Han avslöjar människans ondska och kallar synden vid namn. Och ändå samlas människorna kring honom. Han ger dem som misslyckats nytt hopp. Sjuka, svaga och utstötta människor dras till honom. Också barnen, som lärjungarna ville visa bort, bemötte Jesus med orden "låt barnen komma till mig".

Kanske den kristna gemenskapen ofta blir mera präglad av "sanningen" än av "nåden". Det är inte oviktigt, utan avgörande, vad vi tror och lär! Men vi som tror på Jesus och vill följa honom är kallade att hålla fast vid Jesus som är full av nåd och sanning. Nåd utan sanning blir ihålig och tom. Sanning utan nåd blir kall och hård.

Nåd och sanning. Såsom hos Jesus.

Det är en avgörande vägvisare för oss kristna och för den kristna gemenskapen.

Och det är något mycket mera än tolerans.

Foto: Sinikka Ahvenainen

Är Nya testamentet säkert tillförlitligt?

Henrik Perret

De senaste åren har många kritiska röster höjts mot Nya testamentet. Dan Brown skrev år 2003 sin bestseller Da Vinci-koden, som nu har sålts i över 80 miljoner exemplar. Boken är översatt till åtminstone 44 språk, kanske ännu flera.

Brown tecknar en fantasibild av Jesus, han har ingen historisk dokumentation för sina påståenden. En del av hans fiktiva skrivningar bygger på vissa gnostiska skrifter, sådana som skrivits mera än hundra år efter de nytestamentliga evangelierna.

Men hur vet man att den bild av Jesus som evangelierna och Nya testamentet i övrigt ger är tillförlitlig?

NT och antiken

Det finns inget verk från antiken, som är så väldokumenterat och genomforskat som Nya testamentet. I dagens läge finns det mellan 25 000 – 30 000 handskrifter av Nya testamentet. Det handlar om handskrifter på olika språk och av olika omfattning; flera handskrifter innehåller bara en del av texten, andra t.ex. evangelierna eller Pauli brev, men många innehåller också hela Nya testamentet. Man räknar idag med ca 5 752 grekiska handskrifter samt över 10 000 latinska. Dessutom finns det koptiska, syriska, georgiska, armeniska m.fl. handskrifter.

Som jämförelse kan nämnas att den kanske mest kända historiska personen,

Alexander den store, är dokumenterad av ett fåtal personer och det äldsta dokumentet är skrivet av Arrian ca 400 år efter Alexander den stores död. Han antas ha haft tillgång till äldre källor, bl.a. uppgifter från den grekiske historieskrivaren Aristobolos, som följde Alexander den stores färder och från Ptelomaios, en av Alexanders generaler. Men ingen av dessa källor finns bevarade idag. Ändå är inte Alexander den stores existens ifrågasatt.

Också **Homeros'** Illiaden är mycket sämre dokumenterad än NT. Homeros' Illiaden dateras till 800-talet eller 700-talet f. Kr. Det äldsta manuskriptet är Venetus A, från 900-talet e. Kr.

NT är unikt

De som arbetar med NT är i en helt unik situation: drygt 25 000 handskrifter, av dem mera än 5 700 grekiska, och de äldsta textfragmenten härstammar från början av det 2. århundradet efter Kristus!

Den s.k. *textkritiken* arbetar med de olika handskrifterna, granskar varianter, skrivfel, otydligheter osv. och försöker komma fram till den bäst underbyggda texten.

Nu har en känd amerikansk textkritiker, professor Bart Ehrman, skrivit några böcker om hur kontroversiellt och otillförlitligt NT är. En av hans bestsellers är boken *Misquoting Jesus The Story Behind Who Changed the Bible and Why* (2005) – Jesus felciterad! Historien om vem som förändrade Bibeln och varför.

Bart Ehrman – vem är han?

Innan vi ser på några av Bart Ehrmans teser kan det vara bra att veta litet om honom. Ehrman har studerat vid två av de bästa konservativa skolorna i USA. I Moody Bible Institute och Wheaton College. Senare har han arbetat vid Princeton University och University of North Carolina. En av hans lärare, som i dagens läge är hans kritiker, är den kanske mest kända textkritikern professor Bruce M. Metzger.

Ehrmans personliga utveckling kanske antyder något om vad han är ute efter. Han säger att han var en pånyttfödd kristen, men att han numera är agnostiker, han kan inte tro på Jesu uppståndelse, inte på Bibelns Gud överhuvudtaget. Han har bl.a. skrivit flera böcker, Jesus felciterad

(*Misquoting Jesus*), är den som sålt mest som talar om de nytestamentliga texterna. Den såldes på några veckror i flera hundra tusen exemplar. En annan bok, Guds problem (*God's Problem*) behandlar lidandet i Bibeln, som enligt Ehrman inte får något svar, eller kontroversiella svar. I boken Jesus, avbruten (*Jesus, Interrupted*) tar Ehrman upp frågor som gäller de bibliska författarnas olika syn på frälsning, motsägelser och varför vi inte har fått höra om dem.

Jag kan inte annat än se att Bart Ehrman har en speciell "missio": han vill göra upp med den tro som en gång var hans.

Men i sanningens namn skall hans kritik av de nytestamentliga texterna lyftas fram i ljuset.

400 000 varianter?

Ehrman säger att det finns ca 400 000 olika läsarter i de olika nytestamentliga handskrifterna.

Det är märkligt, eftersom det bara finns 138 000 ord i NT, tillägger han.

Nu är det viktigt att veta att Bart Ehrman räknar alla handskrifters alla fel, mindre och större. Med samma logik, säger prof. Normon Geisler, kan man säga att hans egna böcker har större problem. I en av dem fann han 16 fel. Om man räknar med 100 000 kopior blir detta 1,6 miljoner fel.

Håller Ehrmans kritik?

Bart Ehrman får det att låta mera dramatiskt än det är. För det första handlar det om alla handskrifter, både grekiska och latinska m.fl. I dessa 400 000 läsarter ingår alla avvikelser: skriv och stavfel (mera än 75% av alla varianter enligt de kända professorerna i NT Daniel Wallace och Darrel Bock), nästan 25% av de övriga handlar om t.ex. ordföljd, eller synonymer (vissa handskrifter har t.ex. ordet "Messias", andra har översatt det till "Kristus", vilket ju är samma ord på två olika språk). Mindre än 1% av alla varianter handlar t.ex. om kortare eller längre former av Jesu namn. Det gäller små partiklar i stil med "och" eller "men" osv.

Det är viktigt att understryka att de olika varianterna beror på den s.k. mänskliga faktorn: trötthet, svårt att läsa en äldre text, stavfel osv. Ingen fråga handlar om någon lära i NT, inte heller om Jesu person: Jesu födelse av jungfru Maria, Jesu verksamhet, Jesu radikala anspråk, Jesu försoningsdöd, Jesu uppståndelse och himmelfärd – ingenting är oklart.

Som exempel på olika varianter kan man nämna t.ex. Joh. 4:1, där det i en del texter står "när Jesus fick veta.." och i andra står det "men Herren fick nu veta". Det handlar om samma person, inget problem. Det gör det också i Joh. 6:69, där det står "vi vet att du är "Guds helige", "Messias, Guds helige", "Guds Son", "Messias, Guds Son", "Messias, den levande Gudens Son". Det har inte någon avgörande betydelse, i alla fall handlar det om Jesus, Messias, den Levande Gudens Son.

NT:s texter är kritiskt granskade. Vissa forskare har ägnat hela sitt liv åt någon enda vers! Andra har jämfört handskrifter, analyserat textfynd och jämfört dessa med tillgängliga data från andra historiska källor.

Vi kan med Lukas säga, att detta har skrivits "för att du skall veta hur tillförlitlig den undervisning är som du har fått." (Luk. 1:4)

25000–30000 handskrifter till NT (delar av NT, hela NT)

- 5752 grekiska handskrifter
- översättningar
- 10 000 latinska handskrifter
- dessutom koptiska, syriska, georgiska, armeniska osv
- 400 000 olika läsarter, av vilka de flesta är skrivfel o.dyl.
- ca 1% är mera relevanta, men saknar betydelse för förståelsen och påverkar inte någon lära
- denna 1% handlar om t.ex. om olika uttryck för Jesus, Guds Son, den Helige osv.
- NT är mycket genomforskat och de äldsta handskriftskopiorna bara några decennier yngre än originalet, vilket saknar motstycke

Vårterminen i STI

Öppningsföreläsningen för vårterminen hölls av teol. dr Raimo Mäkelä. Hans doktorsavhandling som behandlar den norske teologen Axel Valen-Sendstad och särskilt hans syn på den speciella ställning som lag och evangelium har i den kristna teologin. Det handlar inte om distinktionen krav eller gåva utan om en dynamik som botten i gudsuppfattningen. Att förstå detta hjälper en teolog att gestalta hela dogmatiken på ett fruktbart sätt. Doktorsavhandlingen är skriven på finska. Den har utkommit på Perussanoma och boken kan beställas via Finska Bibelinstitutet.

Hur skall man skriva om Nya testamentets teologi? STi arrangerade en akademisk debatt på universitetet torsdagen den 2.2.2012. Ämnet för debatten var forskaren Timo Eskolas nya bok *Nya testamentets narrativa teologi*.

Docent Matti Myllykoski, känd som en aktiv debattör, kallades att kommentera boken. Inledningen och samtalet blottade de båda forskarnas syn på ett ganska öppet sätt. Feedbacken från studerandenas sida var inspirerande. En sådan diskussion visar hur de olika åsikterna skiljer sig från varandra och hur teologerna motiverar sina åsikter.

Föreläsningarna och inledningen finns på STI:s hemsidor.

Teologie magister Ida Jungner föreläste på STI om **kvinnans ställning och uppgifter i urförsamlingen**. Om hennes inspirerande föreläsning vittnar följande citat:

"Jesu möten med kvinnor vittnar både om hans vilja att ha med dem att göra och om hans högaktning för deras intelligens och tro. Hans samtal med den samaritiska kvinnan vid brunnen i Joh. 4 talar om hans beredskap att bryta mot sådana sociala konventioner, som stod i strid med hans målsättningar. I normala fall skulle inte en jude umgås en samarier, och en man skulle inte ha talat till en kvinna offentligt. Det är också intressant att denna samaritiska kvinna enligt Johannes är den första människa, som av Jesus får höra att han är Messias.

Hon är också den första med undantag av lärjungarna som går och berättar om Jesus för andra. Johannes skriver att byns invånare trodde på grund av kvinnans ord."

Mannen som aldrig mera blev normal

Ville Kettunen

Erkki Jokinen kom till tro som 12-åring och det gjorde hans föräldrar mycket bekymrade. Han visste mycket snart att hans egen plats var i Guds rikes arbete. Nu är Erkki präst och har tjänstgjort i olika uppgifter i Finland och som missionär i Ryssland. Han är också en författare som skriver dagligen. Naturfotografering, lägerliv och musik är viktiga och kära intressen för honom.

"Jag heter Erkki Jokinen, pastor, fyrabarns far, pastor vid Finlands Bibelinstitut och den lärare som ansvarar för arbetet bland lekmän och för deras undervisning. Mitt specialområde är det som berör invandring och internationellt arbete. Ett halvt årtionde var jag missionär i Ryssland och tio år som rysktalande präst i arbetet bland invandrare. Det var just detta arbete som drog mig till Bibelinstitutet för att starta en bibelkurs för kristna invandrare, ett slags kurs i kyrklig integrering." I STI är Erkki medlem i arbetsutskottet.

Erkki berättar gärna om hur han kom till tro. – "Det är problematiskt om vi som kristna skäms för att berätta på vilket sätt vi har blivit funna, hur vi har mött Kristus, på vilket sätt vi har upptäckt evangeliet – eller hur evangeliet har funnit oss."

Erkkis farfar var en känd evangelisk lekmanpredikant Kalle Jokinen. Erkkis fars bakgrund var klart evangelisk, men traditionen brast och Erkki fick inte i sitt

barndomshem en sådan andlig vägkost att han kunde ha lärt sig be och läsa Bibeln. I synnerhet för hans mor kändes andliga frågor främmande.

– "Troslivet börjar naturligtvis i dopet, men också i en fråga som en god vän ställde när jag var 12 år. Han frågade om jag ville börja följa Jesus i mitt liv. Jag visste inte desto mera vad det betydde, men det lät verkligen trevligt. Jag svarade alltså att jag ville göra det utan att förstå innebörden. Tillsammans sade vi sedan åt Jesus i bönen att Erkki önskar att du skall komma in i hans hjärta och hans liv och leda honom resten av livet. Bönen verkar på många sätt för den bär mig fortfarande. Naturligtvis blir jag buren i synnerhet av Guds kärleksförbund som jag fick i dopet och som aldrig upphör att vara sant i någon enda som är döpt."

Erkki började ivrigt läsa sin Bibel och snart visste han att han ville ge sig in i andligt arbete. Det här väckte mycket oro

i båda föräldrarna. De samtalade när de trodde att Erkki inte kunde höra: "Hur länge måste detta skall fortsätta? Måste Erkki någonsin bli normal?" Erkki skratte: – "Aj nej, det blev jag aldrig!" Ett par år senare kom Pappa till tro och situationen förändrades: vi hade gemensam bön och en gemensam Herre. För några år sedan kom också Erkkis äldre bror till tro. – "Det börjar kännas lite ensamt för Mamma."

– "Att tjäna i Guds rike förutsätter inte att man är präst. Men det är ändå välsignat och gott att få stå i detta ämbete, både i lokalförsamlingen Orivesi, i missionsarbetet i Ingermanlands kyrka och i invandrararbetet i Helsingfors kyrkliga samfällighet och nu i Bibelinstitutet. De många arbetsgemenskaperna har varit färggranna på olika sätt och det har varit en rik upplevelse att få arbeta."

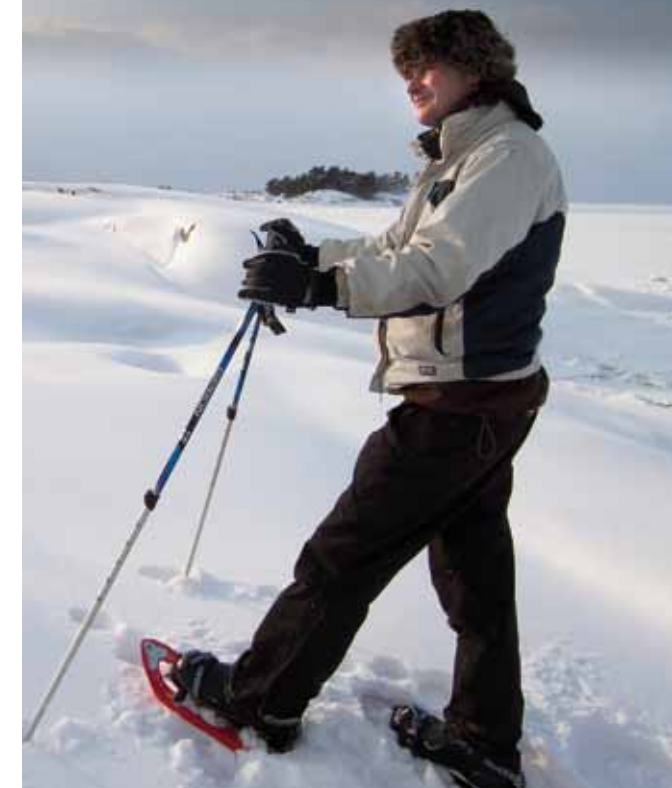
Erkki och hans fru Leena upplevde Guds kallelse till missionsarbetet. Först var det tänkt att de skulle åka till Afrika, men vägen förde dem till grannlandet Ryssland. – "Det kändes som om någon hade dragit mattan under deras fötter, det var främmande och skrämmande, som ett alltför stort steg. Afrika finns ju alldeles i närheten, men Ryssland kändes som från en annan planet. Hur skulle vi med fyra barn under skolåldern klara oss i ett Ryssland som just har kommit fram ut Sovjetunionens ruiner?" Gud var med familjen Jokinen och Ryssland fick vara till stor välsignelse för hela familjen. De fick lära sig ryska och betjäna Ingermanlands kyrka.

Erkki har skrivit tre böcker: Mötet med östern, Den osynliga staden och nu på hösten Främlingen som Perussanoma har gett ut. Mötet med östern belönades med priset för Den kristna boken 2005. Erkki har vuxit fast i skrivandet så att han skriver varje dag. Erkki är mycket självkritisk. Nu efter tre böcker funderar han över hur

han skulle kunna skriva "en riktig bok". – "Jag får inte riktigt fatt på allt det som finns i mitt inre." – "Kanske skall det klarna någon dag om jag skall skriva nästa bok. Det är möjligt. Lite har jag drömt om och bett om att den boken kunde innehålla bilder jämsides med texten."

– "En annan intensiv hobby som har påverkat mitt liv är fotograferingen. Som ung sysslade jag mycket med diafotografering. När digikamerorna kom tänkte jag att det inte är någonting för mig och att nu försvann min kära hobby. Det blev en tjugo års paus för att på allvar syssla med fotografering." Senare gav Erkki efter för tekniken och skaffade sig en digital foto-utrustning och under två års tid har han igen fotograferat intensivt. Det finns en annan hobby som hör med till fotograferingen och det är ödemarksvandringen. Också musiken är ett viktigt intresse för Erkki. Som ung spelade han aktivt men nuförtiden är han en aktiv lyssnare som "sparrar" sina barn.

Foto: Erkki Jokinen

STUDERANDE HAR ORDET

Jag blev bekant med STI i slutet av 1990-talet när jag studerade för att bli anställd av kyrkan i Diak. Då fann jag, först som studerande och senare som församlingsanställd sådan teologi i STI, som jag kunde bygga både mitt arbete

och mitt liv på. I arbetslivet klarnade det för mig att jag behöver tilläggsutbildning. Nu får jag studera teologi. Det är en gåva, som jag uppskattar mycket. Det är på sitt sätt STI:s förtjänst att jag började studera teologi.

Under tjugo år har ganska många saker förändrats i den evangelisk-lutherska kyrkan. Som följd av "utvecklingen" har många lama och svaga lamm blivit ensamma och ser ut att svälta till döds när herdarna står med staven och visar dem på dörren. Också missionsuppdraget har hamnat i fara. Min uppgift är att med Guds nåds hjälp tjäna den församling, som nu blivit hemlös och är utspridd på olika håll och som håller sig till kyrkans tro och bekännelse. Det lyckas inte genom att sätta den kristna tron på museum eller anpassa den i det oändliga, utan genom att bygga gemenskaper, där man kan leva som en familj i församlingen av det rena evangeliet och av altarets sakrament. Kristi kyrka kan bara byggas på Guds Ords grund. Därför behövs bibelteologi. Biskoparna har sagt att de inte önskar få sådana bekenntsetrogna som jag till pastorerna, men inte tar arbetet i Kristi Kyrka slut för det. Jag kan i kraft av mitt yrke skaffa mig och min familj utkomst. Gud har lovat leda oss i de svåra frågorna, när vi går bedjande i den Gode Herdens gemenskap.

Jag har fått många bönesvar när det gäller mina studier. STI är ett av dem. STI har gjort ett fantastiskt arbete i vårt land bl.a genom att studera teologin i de bibliska texterna. Jag har fått studera paulinsk teologi under docent Eskolas ledning också på universitetets kurser och i seminarier. STI är hörnstenen i mina studier.

*P-T. Hyppönen, socionom yh,
kyrkans ungdomsarbetsledare,
teol.kand. och gyllene medlem av Fantomklubben*

Alltid redo APOLOGIFORUM 2012 13-15.4.2012

Plats: Folkmissionens kurscentrum, Ryttylä
Medverkande: Willaim Lane Craig, Tapio Puolimatka, Pasi Turunen, Juha Ahvio, Leif Nummela mfl. Föredragen hålls på finska, eller på engelska (Willaim Lane Craig, tolkas till finska).

Den amerikanske professorn och apologeten William Lane Craig är en av världens mest kända kristna apologeter. Han har skrivit många böcker och har en doktorsgrad i filosofi (Birmingham, England) och teologi (München). Craig är nu professor i filosofi vid Talbot School of Theology i Kalifornien.

Programmet: <http://www.kansanlahetysopisto.fi/kansanlahetysopisto/lyhytkurssit/apologia-forum/ohjelma>.

Hjärtligt välkommen med!

BESÖK

Henrik Perret medverkar vid följande tillfällen under våren 2012:

- 24-25.2 Jesus-seminarium, Närpes
- 17-18.3 Medverkan vid kyrkhelgen i Helsingfors
- 23-24.3 Jesus-seminarium, Närvilä. Karleby
- 30-31.3 Bibelns röda tråd, Petrus församling, Helsingfors
- 20-21.4 Nystad, Raamatun punainen lanka (på finska)
- 4-5.5 Bibelns röda tråd (tvåspråkig), Kristinestad
- 25-26.5 Raamatun punainen lanka Pieksämäki

TEOLOGISKA INSTITUTET I FINLAND

Adressen: Kajsaniemigatan 13 A 4. vån.
00100 Helsingfors

Telefon 09 668 9550

Fax 09 6689 5555

E-post: sti@sti.fi
fornamn.efternamn@sti.fi

Hemsida www.sti.fi

Bank Sampo 800011-564245
FI7480001100564245
DABAFIHH

Annställda
generalsekr. Henrik Perret (gsm 040 172 3838)
forskare Timo Eskola (hem 019 722 702)
sekreterare Kirsi Sell

Teologiskt forsknings- och skolningscentrum.
Församlingsbesök, lektioner, bibliotek och läsesal.

Öppet under perioderna kl. 9-19

Finansierat av frivilliga bidrag. Medlemsavgift för understödande medlemmar: 35 €/år (studerande 10 €, kollektiv 100 €). Bokgåvor, understöd och testamenten mottas med tacksamhet.

Publicerar den teologiska tidskriften *Iustitia*. Informationsbladet *Hörnstenen* (*Kulmakivi*) sänds till understödande medlemmar.

Styrelsens ordförande
verksamhetsledare Timo Junkkaala

Medlemsorganisationer
Missionsföreningen Säningsmannen, Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys (Bedjarrörelsen i Västra Finland), Finlands ev.luth. Student- och Skolungsmission, Radiomissionsorganisationen Budbärarna, Finlands ev.luth. Folkmission, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Finska Bibel-institutet, Sv. Luth. Evangeliföreningen i Finland

Tryckeri Kirjapaino Hermes Oy

TEOLOGISKA
INSTITUTET I FINLAND
Kajsaniemigatan 13 A
00100 HELSINGFORS

*- Kom, låt oss gå till rätta med varandra,
säger Herren.*

*Om era synder än är blodröda,
skall de bli snövita,
om de än är röda som scharlakan,
skall de bli vita som ull.*

Jes. 1:18